

L'ensenyament de l'esport escolar en Educació Secundària segons la formació inicial del professorat

Teaching Sport in Schools in Secondary Education According to the Initial Teacher Training

MARÍA ESPADA MATEOS

Departament d'Educació, Mètodes d'Investigació i Avaluació
Facultat de Ciències Humanes i Socials
Universidad Pontificia de Comillas (Espanya)

Departament d'Educació Física i Salut
Facultat d'Educació
Universidad Internacional de La Rioja (Espanya)

ÁNGEL LUIS CLEMENTE REMÓN

JOSÉ ANTONIO SANTACRUZ LOZANO
Departament de Ciències Biomèdiques II
Facultat de Medicina i Ciències de la Salut
Universidad de Alcalá (Espanya)

JANA MARÍA GALLARDO PÉREZ

Facultat de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport
Universidad Politécnica de Madrid (Espanya)

Autora per a la correspondència

Maria Espada Mateos
mariaespada_mateos@hotmail.com

Resum

La pràctica regular d'activitats físicoesportives extraescolars pot aportar diversos beneficis als participants. No obstant això, aquests beneficis estaran condicionats per la intervenció docent del professorat que imparteix aquest tipus d'activitats, ja que a vegades no té la formació i titulació necessària per desenvolupar aquesta funció docent. Així, l'objectiu principal d'aquesta investigació és analitzar la intervenció docent en l'esport escolar en Educació Secundària en la Comunitat de Madrid. La investigació segueix una metodologia *quantitativa d'estil descriptiu* a través de l'enquesta, que es va fer a 350 docents. Es mostren evidències estadísticament significatives respecte al fet que els docents sense titulació utilitzen en major grau tècniques d'ensenyament directiu [$\chi^2(10) = 33,430; p < ,00; \Phi = ,03$] i que en general la majoria dels docents prioritzen la millora de la tècnica sobre altres aspectes [$\chi^2(5) = 35,337; p < ,00; \Phi = ,03$]. Entre les conclusions més rellevants d'aquesta investigació, es pot observar que la intervenció docent per part del professorat que imparteix les activitats físicoesportives extraescolars en l'etapa d'Educació Secundària no sempre és adequada, ja que en la majoria dels casos es continua desenvolupant un model d'ensenyament tradicional, on prevalen la recerca del resultat sobre la participació i les tècniques d'ensenyament directiu sobre les de descobriment, així com l'ensenyament de la millora de la tècnica de manera descontextualitzada sobre l'ensenyament de situacions reals de joc.

Paraules clau: intervenció docent, formació, esport escolar, professorat, educació secundària

Abstract

Teaching Sport in Schools in Secondary Education According to the Initial Teacher Training

The regular practice of physical and sports extracurricular activities can bring various benefits to participants. However, these benefits will be conditioned by the educational intervention of the staff teaching these activities, since sometimes they lack the training and qualifications needed to develop this teaching function. Thus, the main objective of this research is to analyse the educational intervention in sport in school in Secondary Education in the Community of Madrid. Through a survey conducted with 350 teachers, the research is based on a quantitative and descriptive methodology. The results show statistically significant evidence regarding the unqualified teachers that use directive teaching techniques [$\chi^2(10) = 33.430; p < .00; \Phi = .03$] and that in general, most teachers prioritize the improvement of technique over other aspects [$\chi^2(5) = 35.337; p < .00; \Phi = .03$]. Amongst the most important conclusions of this research, we can see that the educational intervention by the staff teaching physical and sports activities in school in Secondary Education is not always appropriate, since in most cases there is still a traditional teaching model being used, where priority is given to searching for results on participation and teaching techniques directives on discovery, as well as teaching how to improve teaching techniques in real match situations in a decontextualized way.

Keywords: educational intervention, training, sport in schools, teachers, secondary education

Introducció

Les activitats extraescolars estan cobrant una gran rellevància en l'àmbit educatiu. A més a més, dins les diferents activitats extraescolars que existeixen, la pràctica d'activitats físicoesportives és una de les més demanades i portades a terme en el temps lliure dels nens, les nenes i els joves en edat escolar (Cruz, Boixadós, Valiente, & Torregrosa, 2001). No obstant això, diversos estudis han verificat internacionalment una clara disminució del grau de pràctica físicoesportiva en l'etapa d'Educació Secundària (Delgado, 2009; Hernández et al., 2007; Koplan, Liverman, & Kraak, 2005; Sherar et al., 2008; Troiano et al., 2008).

Un altre aspecte rellevant que s'ha de tenir en compte és que en la majoria dels casos aquestes activitats no es desenvolupen de forma adequada pel fet que s'allunyen de les intencions educatives i formatives i es porten a terme amb una clara desconexió respecte a les finalitats de la matèria d'Educació Física desenvolupada en horari lectiu (González & Campos, 2010; Orts, 2005; Tani, 2007).

Davant aquesta situació, i per facilitar aquesta connexió, Fraile (1996) determina la necessitat que els objectius de la pràctica esportiva coincideixin amb els objectius de l'àrea d'Educació Física, amb un ensenyament més globalitzat que afavoreixi la disponibilitat motriu, tractant de connectar la pràctica esportiva escolar amb el concepte d'activitat física saludable.

Per a això, el professorat d'Educació Física dels centres educatius on s'imparteixen les activitats físicoesportives extraescolars i les persones que imparteixen aquestes activitats extraescolars en els mateixos centres educatius han d'estar coordinats, ja que el professorat d'Educació Física pot ser el gran impulsor d'un enfocament participatiu i educatiu d'aquestes activitats (González, 2008).

D'altra banda, perquè existeixi un adequat desenvolupament de les activitats físicoesportives extraescolars cal tenir en compte la intervenció docent en aquestes, ja que avui en dia encara hi ha molts docents que utilitzen models d'ensenyament tradicional, centrats en la consecució i en la recerca de resultats (Blázquez, 2009; Gil, 2007; González, García, Contreras, & Sánchez-Mora, 2009). En aquesta línia, investigacions com la de Borrás, Palau, Ponseti, Vidal i García-Mas (2009) mostren que l'alumnat adolescent que participa en l'esport escolar atorga una im-

portància mínima al valor "guanyar"; a més a més, aquests autors assenyalen la importància d'una adequada intervenció docent per promoure l'esportivitat en l'alumnat.

Per la seva banda, Bunker i Thorpe (1982) van proposar com a alternativa per a l'ensenyament esportiu un nou model denominat *Teaching Games for Understanding* (TGfU). Aquest tipus d'ensenyament se centra en l'alumne i en el joc, ja que l'alumnat participa de forma activa en el procés d'ensenyament-aprenentatge i el professor facilita la implicació de l'alumnat en aquest procés (González, Cecchini, Fernández-Río, & Méndez, 2008; Kirk, 2005).

Respecte d'això, hi ha diversos estudis que mostren la importància d'aplicar els models comprensius en l'ensenyament de l'esport que impliquin cognoscitivament l'alumnat, utilitzant per a això estratègies globals en la pràctica, tècniques d'ensenyament basat en el descobriment o en la indagació a través d'estils d'ensenyament de descobriment guiat i resolució de problemes (González, 2008; Lujian & Ha, 2009; Velázquez et al., 2007; Yáñez, 2004).

No obstant això, tal com exposen Griffin i Butler (2005), per aplicar els models comprensius en l'ensenyament de l'activitat física i de l'esport, es necessiten, entre altres factors, un major coneixement del contingut que s'ha d'ensenyar i per tant una adequada formació.

En aquest sentit, Torres (2002) manifesta que únicament comptant amb persones formades correctament es pot treure tot el partit educatiu que l'esport pot propiciar. Així mateix, Orts (2005) afirma que, pel fet que la majoria de les persones que imparteixen activitats físicoesportives extraescolars no tenen titulació, s'enfoquen les activitats de la mateixa manera i amb els mateixos mètodes amb què ells van fer aquesta activitat esportiva i que per això orienten l'activitat des del model tècnic, basat en l'adquisició de destreses, més que en la pròpia essència de joc.

Igualment, Giménez (2009) exposa certs aspectes que s'han de tenir en compte a l'hora de posar en pràctica un model esportiu que cerqui la formació integral dels alumnes. Entre altres aspectes, es fa esment de la millora de la formació del professorat a través d'estratègies noves com el treball en equip i la reflexió sobre la pràctica. A més a més, aquest autor assenjala que dins la formació s'han d'incloure continguts específics de l'entrenament amb infants però també continguts psicopedagògics.

Així, per tot el que s'ha exposat anteriorment, el present treball té com a objectiu conèixer la intervenció docent portada a terme en l'esport escolar en Educació Secundària segons la formació inicial del professorat que la imparteix.

Material i mètodes

La investigació ha seguit una metodologia *quantitativa d'estil descriptiu* (Alvira, 2002). En el desenvolupament de la metodologia, els procediments que s'han seguit són els propis de l'*enquesta*, ja que s'ha fet l'aplicació d'un procediment estandarditzat de recollida de la informació mitjançant preguntes sobre la mostra de població estudiada (Lussier & Kimball, 2008).

Selecció de la població i mostra

La població objecte d'estudi han estat les persones que desenvolupen la funció de docència de les activitats físicoesportives extraescolars als centres educatius d'Educació Secundària de la Comunitat de Madrid.

Per establir l'univers objecte d'estudi, el nombre de persones que desenvolupen la funció de docència en les activitats físicoesportives extraescolars als centres educatius d'Educació Secundària de la Comunitat de Madrid, se segueix allò que s'ha exposat per Heinemann (2003), Madella (2003) i Campos (2010), que expliquen que l'esport no és una indústria o una branca industrial; per això, els llocs de treball referits a l'activitat física i l'esport no es recullen estadísticament de manera específica i, com a tals, aquestes dades han de deduir-se de diversos càlculs, enquestes i estadístiques.

Per aquest motiu, tal com exposen Martínez del Castillo (1991) i Campos (2005), és necessari la utilització de llistats indirectes per establir l'univers de treball per a aquesta població d'estudi, ja que la identificació i localització de les unitats de què s'obté la informació és molt complexa i difícil. Els llistats utilitzats en aquesta investigació han estat:

- Llistat de centres educatius d'Educació Secundària de la Comunitat de Madrid dins la "Guia de centres docents de la Comunitat Autònoma de Madrid" (Comunitat de Madrid, 2008a).
- Llistat de municipis i població de la Comunitat Autònoma de Madrid de l'any 2007 (Insti-

tut d'Estadística de la Comunitat de Madrid, 2007).

- Relació de persones que treballen en el Programa Campionats Escolars de la Comunitat Autònoma de Madrid (Comunitat de Madrid, 2008b).

A partir d'aquests llistats i dels valors obtinguts, es calcula un total de 1.650 persones que desenvolupen la funció de docència en les activitats físicoesportives extraescolars en centres educatius d'Educació Secundària de la Comunitat Autònoma de Madrid.

La mostra registra les característiques següents: la grandària de la mostra final va ser de 350 docents de les activitats físicoesportives extraescolars als centres educatius d'Educació Secundària en la Comunitat de Madrid (28 % dones i 72 % homes; 61,2 % menors de 30 anys i 38,8 % majors de 30 anys). Per al càlcul de la grandària de la mostra, es van considerar diversos aspectes: la població era finita; en la variància poblacional es recorre al supòsit més desfavorable en què P i Q eren iguals amb el 50 % cadascuna; l'interval de confiança és de 95,5 %, amb un marge d'error de $\pm 4,75$ %.

L'afixació de la mostra ha estat proporcional a la distribució de les persones segons grandària demogràfica dels municipis i segons la situació geogràfica dels diferents municipis de la Comunitat de Madrid respecte a les cinc àrees territorials d'aquesta comunitat autònoma. A més a més, es van fer diversos submostres per dispersar la mostra i que influís de forma positiva en la precisió de les estimacions (Rodríguez, 2002). També es va establir una afixació proporcional en funció de la titularitat dels centres educatius (públic i privat) pel fet que podrien obtenir-se diferències importants en els resultats segons la seva titularitat. A més a més, es va decidir entrevistar com a màxim dues persones objecte d'estudi en cada centre educatiu, seguint per a això diferents investigacions, com les d'Almodóvar i Maqueda (2001), Campos (2005), Pablos (2006) i Martínez (2007), en què s'entrevisten dues persones per cada entitat. En fer aquest procediment es va dispersar la mostra i va influir positivament en la precisió de les estimacions; a més a més, va disminuir l'error mostral (Cea, 2001; Rodríguez, 1991).

El tipus de mostres utilitzat ha estat el mostres aleatori per conglomerats, dins el qual s'ha utilitzat un mostres polietàpic, estratificat en primera fase per conglomerats, ja que s'ha seguit una seqüència d'etapes

(aplicant-se un mostratge aleatori en cadascuna de les etapes) de selecció d'unitats mostrals (conglomerats) de major a menor rang, fins a arribar als individus que constitueixen la mostra (Cea, 2001; Rodríguez, 2002; Latorre, Del Rincón, & Arnal, 1997).

Instrument

L'instrument de recollida de la informació utilitzat ha estat l'entrevista estructurada per mitjà de qüestionari d'intervenció didàctica i recursos humans en l'esport escolar als centres educatius elaborat per González (2007). No obstant això, aquest qüestionari ha estat adaptat per a les activitats i nivells pertanyents a Educació Secundària i per això s'ha validat en dues fases: el judici d'experts i l'estudi pilot.

Inicialment, l'entrevista estandaritzada per mitjà de qüestionari dissenyada ha estat revisada per cinc persones expertes, doctors i llicenciats en Educació Física o en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport.

Després s'ha efectuat una prova pilot, en la qual s'ha fet l'entrevista a setanta persones amb característiques similars a la població que s'anava a estudiar. Aquesta quantitat estableix la validació de la mateixa entrevista, ja que la quantitat de persones a qui s'ha fet l'entrevista és suficient per validar aquest qüestionari segons el que han exposat, entre altres autors, Azorín i Sánchez-Crespo (1994), Cea (2001) García Ferrando (2002) i Visauta (1989).

Per tant, l'eina utilitzada per recollir la informació ha estat l'entrevista estructurada per mitjà de qüestionari, la qual es compon de 55 preguntes tancades que recullen cinc dimensions relacionades amb les característiques estructurals i organitzatives de les activitats físicoesportives extraescolars, les característiques sociodemogràfiques de les persones que treballen en aquestes activitats, així com les característiques laborals, els aspectes didàctics i les característiques formatives d'aquestes persones.

Per a la realització d'aquest estudi, de tot el qüestionari s'han seleccionat les dimensions d'aspectes didàctics i les característiques formatives d'aquestes persones, les variables de les quals són metodologia i formació inicial, així com els ítems relacionats amb l'objectiu de l'estudi.

Procediment

Aquesta investigació ha estat de *tipus transversal* (Thomas & Nelson, 2007) pel fet que l'obtenció de la informació es desenvolupa en un únic període en el temps: el curs acadèmic 2008-2009, i més concretament entre els mesos d'octubre de 2008 a maig de 2009, ja que les activitats físicoesportives extraescolars als centres educatius se solen fer en aquest període de temps.

Les 350 entrevistes de la mostra han estat fetes per una única entrevistadora de forma personal (cara a cara); aquest procediment afavoreix que les respostes siguin de més qualitat i espontaneïtat (Cea, 2001; Lyberg, Biemer, De Leeuw, Dippo, & Trewin, 1997).

L'anàlisi de dades ha estat efectuada després de tabular-les i mecanitzar-les informàticament. S'ha fet una anàlisi descriptiva univariable i bivivariable i una anàlisi inferencial a través de taules de contingència que inclouen el valor de khi quadrat de Pearson i la seva significació, així com el coeficient de correlació Fi. Per a això s'ha emprat el paquet estadístic SPSS per a Microsoft Windows (v. 15.0).

Resultats

Tal com s'observa en la *taula 1*, els tècnics esportius superiors són les persones que major percentatge presenten sobre la resta de les titulacions (80,5 %) respecte a la consideració que els objectius de les activitats físicoesportives extraescolars sí que coincideixen amb els objectius de la matèria d'Educació Física, seguits pels llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport,

Titulació / relació objectius	En algunes activitats sí i en altres no			Total
	Sí	No		
No té cap titulació d'activitat física i esport	59,9%	29,4%	10,7%	100%
Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	69,4%	22,2%	8,3%	100%
Mestre especialista en Educació Física	69,2%	23,1%	7,7%	100%
Tècnic superior en Animació d'Activitats Físiques i Esportives	62,5%	20,8%	16,7%	100%
Tècnic esportiu superior	80,5%	4,9%	14,6%	100%
Tècnic esportiu	59,4%	28,1%	12,5%	100%

Taula 1
Opinió sobre si els objectius de les activitats es relacionen amb la matèria d'Educació Física segons la formació inicial

▶
Taula 2

Consideració de l'existència d'una coordinació amb el professorat d'educació física del centre educatiu segons la formació inicial

Titulació / coordinació professorat educació física	Positiva i necessària	Positiva però no necessària	Ni positiva ni necessària	Total
No té cap titulació d'activitat física i esport	30,6%	41,4%	27,9%	100%
Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	64,9%	21,6%	13,5%	100%
Mestre especialista en Educació Física	34,5%	41,4%	24,1%	100%
Tècnic superior en Animació d'Activitats Físiques i Esportives	58,6%	24,1%	17,2%	100%
Tècnic esportiu superior	45,5%	29,1%	25,5%	100%
Tècnic esportiu	44,9%	35,5%	19,6%	100%

els mestres especialistes en educació física i els tècnics superiors en Animació d'Activitats Físiques i Esportives. Finalment, les persones no titulades i els tècnics esportius són els que major percentatge presenten en la consideració que els objectius de les activitats fisicoesportives extraescolars no coincideixen amb els objectius de la matèria d'Educació Física. D'altra banda, en totes les persones titulades i en les persones que no tenen cap titulació de l'activitat física i de l'esport, existeix un petit percentatge menor de 17% que considera que en algunes activitats fisicoesportives extraescolars sí que coincideixen els objectius amb els de la matèria d'Educació Física i en altres activitats no. No obstant això, no s'ha obtingut una relació estadísticament significativa entre aquestes variables [$\chi^2(15) = 15,683$; $p < ,40$; $\Phi = ,02$].

Quant a l'opinió sobre la relació del docent d'activitats fisicoesportives extraescolars amb el professorat d'Educació Física del centre on s'imparteixen les activitats (vegeu *taula 2*), s'obté que els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i els tècnics superiors en Animació d'Activitats Fisicoesportives són els que, en majors percentatges (64,9% i 58,6% respectivament) exposen que seria positiva i necessària una coordinació amb el professorat d'Educació Física per a l'adequat desenvolupament de les activitats fisicoesportives extraescolars. D'altra banda, les persones que no tenen titulació d'activitat física i esport són les que en major grau, amb 27,9%, consideren que aquesta pos-

sible coordinació no seria ni positiva ni necessària. Els mestres especialistes en educació física i les persones que no tenen titulació són els que majors percentatges presenten (41,4%) respecte a la consideració que aquesta coordinació seria positiva però no necessària. En últim lloc, es pot observar que no hi ha una relació significativa entre ambdues variables [$\chi^2(15) = 18,161$; $p < ,25$; $\Phi = ,02$].

Respecte a l'orientació metodològica que el professorat utilitza principalment en el desenvolupament de les classes d'activitats fisicoesportives extraescolars, en la *taula 3* s'observa que, independentment de la seva formació inicial, la majoria orienta les seves classes utilitzant la tècnica d'ensenyament d'instrucció directa, si bé són els tècnics superiors en Animació d'Activitats Físiques i Esportives els que en menor percentatge empen aquesta tècnica d'ensenyament (55,2%), seguits dels mestres especialistes en educació física (58,6%). A més a més, són els mestres especialistes en educació física els que més utilitzen el descobriment com a tècnica d'ensenyament a les seves classes. A l'últim, les persones que no tenen titulació de l'activitat física i de l'esport són les que presenten un major percentatge en la utilització de les tècniques d'ensenyament d'instrucció directa, amb 82,1%. Finalment, cal destacar que s'ha obtingut una relació moderada i significativa entre ambdues variables [$\chi^2(10) = 33,430$; $p < ,00$; $\Phi = ,03$].

D'altra banda, en la *taula 4* es pot apreciar la relació entre les estratègies d'ensenyament utilitzat pel

▶
Taula 3

Orientació metodològica segons la formació inicial

Titulació / orientació metodològica	Instrucció directa	Descobriments	Totes dues	Total
No té cap titulació d'activitat física i esport	82,1%	6,3%	11,6%	100%
Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	67,6%	5,4%	27%	100%
Mestre especialista en Educació Física	58,6%	13,8%	27,6%	100%
Tècnic superior en Animació d'Activitats Físiques i Esportives	55,2%	3,4%	41,4%	100%
Tècnic esportiu superior	81,8%	1,8%	16,4%	100%
Tècnic esportiu	66,9%	8,6%	24,5%	100%

Titulació/estratègia d'ensenyament	Tècnica i jocs	Jocs, tècnica i jocs	Combina les dues primeres	Tota la sessió jocs	Tota la sessió tècnica	Total
No té cap titulació d'activitat física i esport	81,1%	10,8%	1,8%	4,5%	1,8%	100%
Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	54,1%	35,1%	8,1%	2,7%	0%	100%
Mestre especialista en Educació Física	55,2%	37,9%	6,9%	0%	0%	100%
Tècnic superior en Animació d'Activitats Físiques i Esportives	65,5%	27,6%	3,4%	3,4%	0%	100%
Tècnic esportiu superior	76,4%	16,4%	3,6%	3,6%	0%	100%
Tècnic esportiu	61,2%	28,8%	7,2%	1,4%	1,4%	100%

Taula 4

Estratègies d'ensenyament utilitzat pel professorat segons la seva formació inicial

professorat en funció de la seva formació inicial. Totes les persones titulades, així com les persones no titulades, organitzen principalment la progressió en els aprenentatges de manera que comencen les classes amb l'ensenyament de les habilitats tècniques (de manera analítica) i finalitzen amb jocs i/o partits, encara que són les persones que no tenen titulació de l'activitat física i de l'esport les que majors percentatges presenten, 81,1 %. No obstant això, els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i els mestres especialistes en educació física utilitzen en primer lloc en major grau altres progressions com jocs, després l'ensenyament d'habilitats tècniques i finalment un altre cop jocs i/o partits. Així mateix, cal destacar que els mestres especialistes en educació física són els únics que no empren tot el temps de les seves classes en la realització de jocs, en què l'alumnat aprèn a través d'experiències pròpies i de la recerca de situacions motrius en el desenvolupament dels jocs. Així mateix, un petit percentatge (menor de 2%) dels tècnics esportius i les persones que no tenen

titulació de l'activitat física i de l'esport utilitzen estratègies d'ensenyament d'habilitats tècniques de manera analítica durant tota la sessió, sent els únics que utilitzen aquest tipus d'estratègies d'ensenyament. Finalment, s'observa que no hi ha una relació significativa entre les variables [$\chi^2(25) = 21,678; p < ,65; \Phi = ,02$].

D'altra banda, en analitzar els aspectes que el professorat de les activitats físicoesportives extraescolars prioritza en el seu ensenyament (vegeu *taula 5*), s'obté que la tècnica és l'aspecte principal, independentment del tipus de titulació d'activitat física i esport o la carència de titulació del professorat. Així, per als tècnics esportius i per als llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport aquest aspecte presenta els majors percentatges, amb 38,6% i 30,1% respectivament, encara que el professorat que té la resta de titulacions de l'activitat física i de l'esport s'aproxima també a aquests percentatges, i són els mestres especialistes en educació física els que menors percentatges presenten (22,5%). No obstant això, amb el mateix percentatge (22,5%), la

Titulació / aspectes	Tècnica	Tàctica	Físic	Psicològic	Actitudinal	Conceptual	No prioritza	Total
No té cap titulació d'activitat física i esport	29,4%	19,7%	10,8%	6,7%	9,7%	5%	18,6%	100%
Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	30,1%	20,5%	9,6%	7,2%	14,5%	6,0%	12%	100%
Mestre especialista en Educació Física	22,5%	22,5%	12,5%	5%	10%	2,5%	25%	100%
Tècnic superior en Animació d'Activitats Físiques i Esportives	27,6%	20,7%	12,1%	8,6%	12,1%	6,9%	12,1%	100%
Tècnic esportiu superior	27,9%	7,4%	16,2%	7,4%	4,4%	2,9%	33,8%	100%
Tècnic esportiu	38,6%	14%	15,8%	8,8%	5,3%	1,8%	15,8%	100%

Taula 5

Aspectes que prioritza el professorat en l'ensenyament de les activitats físicoesportives extraescolars segons la seva formació inicial

tàctica presenta majors percentatges en els mestres especialistes en educació física que en la resta dels titulats. A més a més, els aspectes físics, psicològics i conceptuals tenen percentatges molt similars en totes les titulacions i en els docents no titulats. S'ha de subratllar que en totes les titulacions, així com en les persones que no tenen titulació d'activitat física i esport, hi ha un percentatge de persones que no prioritzen uns aspectes sobre altres, i són els tècnics esportius superiors els que major percentatge presenten (33,8 %). Finalment, s'ha obtingut que hi ha una relació moderada i significativa entre ambdues variables [$\chi^2 (5) = 35,337; p < ,00; \Phi = ,03$].

Discussió i conclusions

Respecte a la consideració sobre si els objectius de les activitats físicoesportives extraescolars tenen relació amb els objectius de l'àrea d'Educació Física, en la investigació portada a terme s'obté que més de la meitat del professorat, independentment de la seva formació inicial, considera que sí que tenen relació. Quant a les persones titulades, els tècnics esportius superiors són les persones que major percentatge presenten quant a aquesta consideració (80,5 %), seguits dels llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, els tècnics superiors en Animació d'Activitats Físiques i Esportives i els mestres especialistes en Educació Física. Aquests resultats coincideixen amb els obtinguts en l'estudi portat a terme per González i Campos (2010) sobre les activitats físicoesportives extraescolars en Educació Primària, en què els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, els mestres especialistes en Educació Física, els tècnics superiors en Animació d'Activitats Físiques i Esportives i els tècnics esportius superiors són els que majors percentatges mostren quant a la consideració que sí que hi ha relació entre els objectius de les activitats físicoesportives extraescolars i els de l'àrea d'Educació Física del centre.

A més a més, en el present estudi únicament els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i els tècnics superiors en Animació d'Activitats Físiques i Esportives presenten percentatges en què s'observa que més de la meitat de les persones entrevistades consideren positiu i necessari que existeixi una coordinació amb el professorat d'Educació Física del centre per a l'adequat desenvolupament de les activitats físicoesportives extraescolars. En la resta de persones titulades i en les persones que no tenen titulació, s'obtenen percentatges menors de 50 % en aquest sentit. A més a més, les

persones que no tenen cap tipus de titulació de l'activitat física i de l'esport són les que en major grau, amb 27,9 %, consideren que aquesta coordinació no seria ni positiva ni necessària. Respecte d'això, Moreno i Gutiérrez (1999) consideren que qualsevol persona emprada per al desplegament de les activitats físicoesportives extraescolars ha de mantenir un contacte directe amb el professor d'educació física del centre on desenvolupen les seves activitats, a fi de conèixer els objectius i les línies d'acció que estan sent treballades i que han d'estar reflectides en la corresponent programació d'aula. Així mateix, González (2008) exposa que aquesta coordinació és necessària, ja que el professorat d'educació física pot ser el gran impulsor d'un enfocament participatiu i educatiu d'aquestes activitats.

D'altra banda, en analitzar la metodologia que el professorat utilitza a l'hora d'impartir les activitats físicoesportives extraescolars, en el present estudi s'obté que l'orientació metodològica predominant, independentment de la formació inicial del professorat, són les tècniques d'ensenyament d'instrucció directa. Cal assenyalar que són les persones que no tenen titulació de l'activitat física i de l'esport les que presenten un major percentatge en la utilització d'aquestes tècniques d'ensenyament, amb 82,1 %. Aquestes dades coincideixen amb les obtingudes en l'estudi de Viciano, Zabala i Lozano (2001), en el qual es va observar un predomini dels mètodes d'ensenyament tradicional en l'Educació Secundària, ja que cap docent utilitzava tècniques d'ensenyament d'indagació, encara que el 65 % manifestava combinar les dues tècniques, amb predomini de la instrucció directa, i el 35 % utilitzava com a única alternativa la instrucció directa.

En aquest sentit, González, Gil, Contreras i González (2009) exposen que la utilització del model tradicional o tècnic en l'àmbit de l'ensenyament esportiu està sotmès a nombroses crítiques, ja que l'alumnat que aprèn amb aquest model no aconsegueix l'èxit, sap poc sobre els jocs, té tècniques que no sap aplicar, una pobra capacitat per prendre decisions i a més a més és dependent del professor. Aquests mateixos autors manifesten que l'aprenentatge basat en la resolució de problemes proposats ofereix grans possibilitats en l'aprenentatge de l'alumnat, ja que emfatitza en la interlocutòria i l'autoformació, processos que es faciliten per la dinàmica de l'enfocament i la seva concepció constructivista, es fomenta l'autonomia, s'ensenya i s'aprèn a partir de problemes que tenen significat per a l'alumnat i s'utilitza l'error com una oportunitat per a l'aprenentatge.

Per tot això, el professorat d'activitats físicoesportives extraescolars, encarregat de l'ensenyament físicoesportiu d'alumnat en edat escolar, hauria de replantejar-se la utilització d'un model més actual, allunyat dels models tècnics i tradicionals.

A més a més, en el present estudi s'ha analitzat la relació entre les estratègies d'ensenyament utilitzades pel professorat en funció de la seva formació inicial. Així, en analitzar els resultats es comprova que les persones que no tenen titulació són les que majors percentatges presenten quant a començar les classes amb l'ensenyament de les habilitats tècniques (de manera analítica) i finalitzar amb jocs i/o partits. Al contrari, els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i els mestres especialistes en Educació Física són els que majors percentatges presenten quant a la utilització d'altres estratègies d'ensenyament, com la realització de jocs en primer lloc, el posterior aprenentatge d'habilitats tècniques i la finalització de la sessió fent novament jocs i/o partits. En aquesta línia, en la investigació feta per González i Campos (2010) també es conclou que són les persones que no tenen titulació d'activitat física i esport (amb el 47 %) i els tècnics esportius (amb el 47 %) els que en major grau organitzen la progressió en els aprenentatges, de manera que comencen les classes amb l'ensenyament de les habilitats tècniques (de manera analítica) i després acaben amb jocs i/o partits.

No obstant això, diversos autors (Delgado, 1991; Giménez, 2000; Águila & Casimiro, 2000) coincideixen que en la intervenció docent del professorat s'ha de cercar el desenvolupament cognitiu de l'alumnat perquè porti a efecte la seva intel·ligència motriu, utilitzant per a això estratègies globals en la pràctica.

Finalment, en el present estudi es conclou que l'ensenyament de la tècnica és l'aspecte que en major grau prioritza el professorat, independentment del tipus de titulació d'activitat física i esport o la carència d'aquesta. Aquestes dades coincideixen amb les obtingudes en l'estudi de Yagüe (1998), on es conclou que l'ensenyament de la tècnica preval sobre l'ensenyament de la tàctica. En aquest sentit, Yáñez (2004) exposa que per portar a terme un aprenentatge basat en la comprensió per part de l'alumnat, s'ha de desenvolupar la tàctica i l'estratègia juntament amb la tècnica utilitzant per a això jocs modificats. Igualment, Giménez (2009) manifesta que els nous mètodes d'ensenyament plantegen el treball de tots aquests aspectes de forma conjunta, la qual cosa comporta un aprenentatge més global, real i motivador per a l'alumnat.

Respecte d'això, Delgado (2002) i Aguado, Castejón i De la Calle (2002) consideren que en l'esport escolar es posa massa èmfasi en la millora de la tècnica, ja que es prioritza aquest aspecte en l'ensenyament i es deixa en un segon pla la mateixa essència del joc.

En aquest sentit, Pearson, Towns, Rowland i Webb (2004) determinen que aquells professors que tenen una inadequada formació no se senten capacitats per utilitzar mètodes d'ensenyament en què es convidi l'alumnat a la reflexió i presa de decisions, de tal manera que prioritzen en el seu ensenyament els aspectes tècnics. Igualment, McPhail (2007) exposa la importància de la formació del professorat per poder desenvolupar eficaçment el procés d'ensenyament.

A manera de conclusió, cal destacar que malgrat que la majoria del professorat, independentment de la seva formació inicial, considera que els objectius de les activitats que imparteix han de tenir relació amb els de l'àrea d'Educació Física del centre, moltes d'aquestes persones manifesten que la coordinació amb el professorat d'aquesta matèria no és positiva i necessària, i són les persones que no tenen una titulació d'activitat física i esport les que majors percentatges presenten en aquest sentit. A més a més, es comprova que es continuen utilitzant majoritàriament tècniques d'ensenyament d'instrucció directa i estratègies basades en l'ensenyament de les habilitats tècniques (de manera analítica), sobretot per part de les persones que no tenen titulació d'activitat física i esport. Així mateix, cal fer ressaltar que el professorat prioritza fonamentalment aspectes tècnics, independentment de la seva formació inicial.

Finalment, per tot allò que s'ha exposat en aquest treball, s'ha de tenir en compte la importància de la coordinació entre el professorat de les activitats físicoesportives extraescolars i el professorat d'educació física del centre on s'imparteixen, a fi que existeixi una connexió entre ambdues i que d'aquesta manera els objectius puguin estar relacionats. A més a més, el professorat hauria de reflexionar sobre el predomini dels models d'ensenyament tradicional, basats únicament en l'ensenyament tècnic i deixant en un segon pla aspectes eminentment educatius, com ara els actitudinals i conceptuals, ja que d'aquesta manera es pot aconseguir un desenvolupament molt més harmònic i integral de l'alumnat. Per a això és necessari que les persones que treballen desenvolupant la funció de docència d'activitats físicoesportives extraescolars tinguin alguna de les diferents titulacions oficials de l'activitat física i de l'esport.

Referències

- Águila, C., & Casimiro, A. (Abril, 2000). Consideraciones metodológicas para la enseñanza de los deportes colectivos en edad escolar. *Lecturas: Educación Física y Deportes* (20). Recuperat de <http://www.efdeportes.com>
- Almodóvar, A., & Maqueda, J. (2001). *IV Encuesta nacional de condiciones de trabajo*. Madrid: Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
- Alvira, F. (2002). Diseños de investigación social: Criterios operativos. A F. Alvira, M. García Ferrando & J. Ibáñez (Comps.), *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación* (3a ed.) (pàg. 99-125). Madrid: Alianza editorial.
- Azorín, F., & Sánchez-Crespo J. L. (1994). *Métodos y aplicaciones de muestreo*. Madrid: Alianza editorial.
- Blázquez, D. (2009). Educación Física. Nuevas tendencias y perspectivas de futuro. A González-Gross et al., *Physical Activity and Health Education in European Schools* (pàg. 93-100). Madrid: Universidad Politécnica de Madrid.
- Borrás, P. A., Palau, P., Ponseti, F. J., Vidal, J., & García-Mas, A. (2009). La educación en valores en la práctica deportiva de los adolescentes: efectos de una intervención para la promoción de la deportividad sobre la estructura de valores de los deportistas. *Revista Española de Pedagogía* (243), 355-370.
- Bunker, D., & Thorpe, R. (1982). A model for the teaching of games in secondary schools. *Bulletin of Physical Education*, 18(1), 5-8.
- Campos, A. (2005). *Situación profesional de las personas que trabajan en funciones de actividad física y deporte en la Comunidad Autónoma Valenciana (2004)* (Tesi doctoral). Universidad de Valencia, Valencia.
- Campos, A. (2010). *Dirección de recursos humanos en las organizaciones de actividad física y deporte*. Madrid: Síntesis.
- Aguado, R., Castejón, F. J., & De la Calle, M. (2002). La enseñanza del deporte con diferentes estrategias de enseñanza: Técnica, táctica y técnico-táctica. *Revista de Educación Física* (86), 27-33.
- Cea, M. A. (2001). *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis.
- Comunidad de Madrid (2008a). *Guía de centros docentes de la Comunidad de Madrid*. Recuperado de www.madrid.org/centros_docentes/guia/index.html
- Comunidad de Madrid (2008b). *Campeonatos Escolares de la Comunidad de Madrid*. Recuperat de www.campeonatosescolares.es
- Cruz, J., Boixadós, M., Valiente, L., & Torregrosa, M. (2001). Es perd el "fairplay" i l'esportivitat a l'esport en edat escolar? *Apunts. Educació Física i Esports* (64), 6-18.
- Delgado, M. (2009). La escuela y la Educación Física como agentes de promoción de la actividad física. A Ruiz, Checa & Ros (Coords.). *Centro escolar promotor de actividad físico-deportiva-recreativa saludable. Respuestas a problemas de sedentarismo y obesidad*. Ceuta: ADEFIS.
- Delgado, M. A. (1991). *Los Estilos de Enseñanza en la Educación Física. Propuesta para una Reforma para la Enseñanza*. Granada: ICE.
- Delgado, M. A. (2002). El deporte en los centros de enseñanza andaluces 2001. A Excmo. Ayuntamiento de Dos Hermanas (Ed.), *Deporte y Municipio. II Congreso Nacional del Deporte en Edad Escolar* (pàg. 55-92). Sevilla: Excmo. Ayuntamiento de Dos Hermanas, Patronato Municipal de Deportes.
- Fraile, A. (1996). Reflexiones sobre la presencia del deporte en la escuela. *Revista de educación Física. Renovar la teoría y la práctica* (64), 5-10.
- García Ferrando, M. (2002). La encuesta. A F. Alvira, M. García Ferrando & J. Ibáñez (Comps.), *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación* (3a ed.) (pàg. 141-170). Madrid: Alianza editorial.
- Gil, P. A. (2007). *Metodología didáctica de las actividades físicas y deportivas. Manual para la enseñanza y animación deportiva*. Sevilla: Wanceulen.
- Giménez, F. J. (2000). *Fundamentos básicos de la iniciación deportiva en la escuela*. Sevilla: Wanceulen.
- Giménez, F. J. (2009). En busca de un modelo válido para la enseñanza del deporte durante la etapa escolar. A J. F. Ruiz, J. J. Checa & E. Ros (Coords.), *Centro escolar promotor de actividad físico-deportiva-recreativa saludable. Respuesta a problemas de senderismo y obesidad* (pàg. 285-298). Ceuta: FEADF y ADEFIS.
- González, M. D. (2007). *Elaboración y validación de una entrevista estandarizada por medio de cuestionario para el estudio del deporte escolar en los centros educativos de la Comunidad Autónoma de Madrid: la intervención didáctica y los recursos humanos en las actividades físico-deportivas extraescolares* (Trebll de recerca). Universitat de València, València.
- González, M. D. (2008). *El deporte escolar en la comunidad autónoma de Madrid: Intervención didáctica y recursos humanos en las actividades físico-deportivas extraescolares en los centros educativos*. (Tesi doctoral). Universitat de València, València.
- González, M. D., & Campos, A. (2010). La intervención didáctica del docente del deporte escolar, según su formación inicial. *Revista de Psicodidáctica*, 15(1), 101-120. Recuperat de www.ehu.es/revista-psicodidactica
- González, S., García, L. M., Contreras, O. R., & Sánchez-Mora, D. (2009). El concepto de iniciación deportiva en la actualidad. *Retos. Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación* (15), pàg. 14-20.
- González, S., Gil, P., Contreras, O. R., & González, I. (2009). Estableciendo nuevas competencias en el profesorado de Educación Física desde su propia práctica: la enseñanza comprensiva en la iniciación del voleibol. *Revista Iberoamericana de Educación*, 50(4), 1-19.
- González, C., Cecchini, J. A., Fernández-Río, J., & Méndez, A. (2008). Posibilidades del modelo comprensivo y del aprendizaje cooperativo para la enseñanza deportiva en el contexto educativo. *Aula Abierta*, 36(1), 27-38.
- Griffin, L. L., & Butler, J. I. (2005). *Teaching games for understanding: Theory, Research and Practice*. Champaign, IL.: Human Kinetics.
- Heinemann, K. (2003). *Introducción a la metodología de la investigación empírica*. Barcelona: Paidotribo.
- Hernández, J. L., Velázquez, R., Curiel, D. A., Garoz, I., López C., López, A., ... Castejón, F. J. (2007). Evaluación de ámbitos de la capacidad biológica y de hábitos de práctica de actividad física. Estudio de la población escolar española. *Revista de Educación* (343), 177-198.
- Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid (2007). *Demografía y población*. Recuperat de <http://www.madrid.org/iestadis>
- Kirk, D. (2005). Future prospects for Teaching Games for Understanding. A L. Griffin & J. Butler (Eds.), *Teaching Games for Understanding: theory research and practice*. Windsor: Human Kinetics.
- Koplan, J. P., Liverman, C. T., & Kraak, V. I. (2005). Preventing childhood obesity. *Issues in Science and Technology*, 3(21), 57-64.
- Latorre, A., Del Rincón, D., & Arnal, J. (1997). *Bases metodológicas de la investigación*. Barcelona: Hurtado Ediciones.
- Lujian, C., & Ha, A. (2009). Pre-service teachers' perception of teaching games for understanding: A Hong Kong perspective. *European Physical Education Review*, 15(3), 407-429. doi:10.1177/1356336X09364724
- Lussier, R. N., & Kimball, D. C. (2008). *Applied sport management skills*. Champaign: Human Kinetics.
- Lyberg, L., Biemer, P., De Leeuw, E., Dippo, C., & Trewin, D. (1997). *Survey Measurement and Process Quality*. Canada: Wiley Series in Probability and Statistics. doi:10.1002/9781118490013

- Madella, A. (2003). Methods for analysing sports employment in Europe. *Managing Leisure*, 8(2), 56-59. doi:10.1080/1360671032000085675
- Martínez del Castillo, J. (Dir.). (1991). *La estructura ocupacional del deporte en España. Encuesta realizada sobre los sectores de Entrenamiento, Docencia, Animación y Dirección*. Madrid: CSD.
- Martínez, G. (2007). *Los recursos humanos de la actividad física y del deporte en la Comunidad Autónoma Valenciana* (Tesi doctoral). Universitat de València, València.
- Mcphail, A. (2007). Learning to teach sport education: The experiences of a pre-service teacher. *European Physical Education Review*, 13(2), 229-246. doi:10.1177/1356336X07076878
- Moreno, J. A., & Gutiérrez, M. (1999). Perfil de los educadores de programas acuáticos. *Revista Española de Educación Física y Deporte*, 6(1), 12-23.
- Orts, F. (2005). *La gestión municipal del deporte en edad escolar*. Barcelona: INDE.
- Pablos, C. (2006). *Empleo y Deporte: situación laboral de las personas que trabajan en actividad física y deporte en la Comunidad Valenciana*. València: Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, CC.AA.-UIRUFIDE.
- Pearson, P., Towns, J., Webb, P., & Rowland, G. (2004). Game sense online - utilising the web for the professional development of physical and health education teachers. A R. Light, K. Swabey & R. Brooker (Eds.), *Proceedings of the 2nd International Conference: Teaching Sport and Physical Education for Understanding* (pàg. 62-70). Austràlia: University of Melbourne.
- Rodríguez, J. (1991). *Métodos de muestreo*. Madrid: CIS.
- Rodríguez, J. (2002). La muestra: teoría y aplicación. En F. Alvira, M. García Ferrando & J. Ibáñez (Comps.), *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación* (3a ed.) (pàg. 445-482). Madrid: Alianza editorial.
- Sherar, L. B., Gyurcsik, N. C., Humbert, M. L., Dyck, R. F., Fowler-Kerry, S., & Baxter-Jones, A. (2008). Activity and Barriers in Girls (8-16 yr) Based on Grade and Maturity Status. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 41(1), 87-95. doi:10.1249/MSS.0b013e31818457e6
- Tani, G. (2007). Desporto e Escola. Que diálogo ainda é possível? A J. Olímpio & J. M. Constantino (Coords.), *Em Defesa do Desporto* (pp. 269-287). Coimbra: Almedina.
- Thomas, J. R., & Nelson, J. K. (2007). *Research Methods in Physical Activity*. United States: Human Kinetics. doi:10.1029/2006JG000318
- Torres, J. (2002). La educación en valores en el deporte en edad escolar desde la perspectiva municipal. A Excmo. Ayuntamiento de Dos Hermanas (Org.), *Deporte y Municipio, II Congreso Nacional de Deporte en Edad Escolar, Volumen I* (pàg. 19-53). Sevilla: Excmo. Ayuntamiento de Dos Hermanas, Patronato Municipal de Deportes de Dos Hermanas.
- Troiano, R. P., Berrigan, D., Dodd, K. W., Mâsse L. C., Tillet, T. & McDowell, M. (2008). Physical activity in the United States measured by accelerometer. *Medicine Science of Sport Exercice*, 40(1), 181-188.
- Velázquez, R., Hernández, J. L., Garoz, I. López, C., López, M.ª Á., Maldonado, A., ... Castejón, F. J. (2007). Calidad de enseñanza en Educación Física y Deportiva y discurso docente: el caso de la Comunidad de Madrid. *Revista de Educación* (344), 447-467.
- Viciana, J., Zabala, M., & Lozano, L. (2001). Análisis de los aspectos generales de la intervención docente en la enseñanza de los deportes en la ESO. A F. J. Campos, S. Llana & R. Aranda. *Nuevas aportaciones al estudio de la actividad física y el deporte, II Congreso de Ciencias de la Actividad física y el Deporte*. València: Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, Universitat de València.
- Visauta, B. (1989). *Técnicas de investigación social. I: recogida de datos*. Barcelona: PPU.
- Yagüe, J. M. (1998). El trabajo colaborativo como estrategia de formación permanente del entrenador de fútbol (Tesi doctoral). Universidad de Valladolid, Valladolid.
- Yáñez, J. (2004). *La enseñanza del deporte colectivo en educación secundaria: la utilización de procesos de transferencia para el aprendizaje de soluciones tácticas* (Tesi doctoral). Universidad Complutense de Madrid, Madrid.